

De är väldigt bra på att överleva,
men nu har de utvecklats tillsammans
med människan under väldigt lång tid.
Det finns inget annat blod som är så gott
och så viktigt för vägglösen som människans.
Det finns till och med gråtmålningar
över vägglös, så de har spelat
en stor roll i människans historia.
Men trots att de alltid har funnits
med oss och vi kanske borde ha vant
att se genom århundranden,
så växer ju sådana här panikkänslor.
Vad har du själv för vägglus,
erfarenheten, Niklas?
De är ganska omfattande, faktiskt.
Det var under Linés 300-års jubileum,
2007, då jobbade jag som guide
på Stadsmuseet i Göteborg.
Då var mitt uppdrag utklädd
till Karl von Liné,
med Peruq och allting, väldigt stil.
Efter en guidetur svarade en flicka
som kom upp till mig och pekade om
mitt ansitusan, du har lös.
Då skrattade jag lite.
Nej, det har jag inte.
Mycket riktigt. Det var trebett i rad,
ett typiskt tecken på väggloss.
Jag bodde tillsammans med en kompis
i en enrummare på Vasaplatsen i Göteborg
och det visade sig att vi hade då
fått väggloss.
Vi hade väldigt mycket besök,
folk kom och gick.
Det var en väldigt trångbotare när ettan.
Vad gjorde ni då?
Vi ringde en saneringsfirma.
De kom och sprutade listorna
i sovrummet och sa,
nu får ni ligga bete här på nätterna.
För att de då skulle på något sätt
lockas fram till det här giftet,
så var en människa tvungen att ligga
och sova i mitten av rummet.

Samma ett lockbete.
Jag låg mittelägenheten på en madrastare
på att de skulle komma.
Och så hade jag en kökskniv
vid min sida, en matkniv
eller en vaskkniv.
Saneringsfirma sa att du får gärna
döda lösen om du ser dem på natten.
Så jag låg ju vänta där.
Jag kommer fortfarande ihåg skräcken.
Precis när man har somnat
så vet man att de kommer.
De har en förmåga av att känna
i människans andedräkt
när vi sover.
De kommer fram precis när människan
har somnat.
Och jag lyckades vakna bara
några minuter efter jag hade somnat.
Så ser man de här små,
svart, brun, blank, randiga
insekterna och så bara
snabbt försöker jag döda dem
i kniven då. Det var en hemsk upplevelse.
Jag förstår.
Vad bete medan vägglösen
förgiftas eller dödas
med kökskniv? Det är en metod
som används. Ta med oss lite på
en genomgång av hur
vi har bekämpat de här genom åren.
Ja, men då sätter jag på
med Carl von Liné-kostymen igen då.
Vi tar oss tillbaks till 1700-talet.
Då var det väldigt mycket
vägglös i samhället.
Då fanns det en metod, en dokumenterad
metod att man blandade
kvicksilver med sopa
och så bildades det någon sagt
ånga av det här som då
tog kol på vägglösen.
Och kvicksilver är ju inte så bra
för att människor heller.

Nej. En mer skonsam metod
var att man tog en planka
det var en bräda med små hål i
och så la man den i sängen
in vid väggen.
Så när vägglösen hade varit
bitit än på natten så tog den sen sig
tillbaks och gömde sig i hålen
och sen kunde man på morgonen
tömma de där hålen i brasan
och elda upp dem.
Det låter lite som ett kanske
lite stillsamt krig.
Det låter nästan lite mysigt.
Man eldar dem på morgonen
i brasan.
Man håller dem i alla fall på någon
sorts nivå.
Sen om vi flyttar fram oss
en tid runt första världskriget
då sprider sig vägglösen rejält
det fattigt och så flyttar
vi mycket till städer och olika
industrier som dyker upp.
På 1930-talet så var
hälften av alla hushåll
angripna av vägglös.
I den här tiden som Sveriges största
bekämpningsföretag Anti-Simex
startade
och som har sitt namn från betydelsen
Anti-Vägglös
alltså mot vägglös och det var
Carl von Liné som döpte vägglösen
sen Anti-Simex
är ju inte de enda som jobbar
med en sån här bekämpning.
Men då var det väldigt utberätt
i Sverige kanske i resten av världen
också. Ja i storstäder
då precis som nu.
Sån så finns det skildringar från 1800-talet
när hotellbesökare
får rådet och går

lägga sig lite fulla
för att stå ut med vägglösen på natten
och det var också så att man brände ner
hela byggnader när det var för mycket
lös i vissa hus.

Och en metod
tidigt 1900-tal
det är att använda sig av vätesyanid
giftgas
och det var ju livsfarligt för människor
att vistas där då så då fick det vädras ut
under flera dagar.

Några väldigt farliga metoder här alltså.
Ja.

Och det var till och med så att poeten
Dan Andersson dog i förtid
på ett hotell i Stockholm
just för att sådana här vätesyanid
inte hade vädrats ut ordentligt.

Dramatiskt. Ja.

Och vi tar oss framåt då lite grann
så på 1940-talet
så kom ju
något väldigt stort, ett stort genombrott.
Insektsmedlet Dediter.

Usdright, it is absolutely harmless
to humans and animals
but to insects it is death.

Och det tar ju väldigt effektivt dörd
på vägglösen.

Ja, och jag kan inte komma ihåg
att det fanns vägglös när jag växte
upp på 60- och 70-talen och inte
på 80-talet täljer sedan tror jag.

Nej, för sen kom då
några decennier efter 50-talet.

När DDT hade använts fritid
så i alla fall i Europa
så är det några vägglusfria decennier.

I ett litet labb i Storbritannien
gör en insectsforskare ett experiment.

Han lägger filterpapper
indräkt i bekämpningsmedel
mot vägglös i två glaskålar

sådana där petrisskålar
som man har på labb.
Han placerar tio vägglös
från två olika vägglusskolonier
i varsin petrisskål.
Vägglösen ser ut ungefär
som att bruna eppeltjärnor.
Den ena sorten är en koloni
som hållits isolerad
och som är genetiskt från 1960-talet
och den andra är moderna vägglös från London.
Chemikalierna är starka,
de påverkar nervsystemet
och forskaren har blå skyddshanska på sig.
Morronen efter ligger vägglösen
från 1960-talet
döda på rygg
medan de moderna London-vägglösen
rusar runt som vanligt
på sina tunna krokromartifötter.
De är resistent.
Genom decennierna
har de utvecklat allt tjockare
exoskelett
eller skal och hud
och deras tunna krokfötter gör att de
knappt har kontakt med underlaget.
Niklas, hur hamnar vi här
med resistent vägglös?
Jo men vägglösen har ju som art
haft flera decennier på sig
att vänja sig via de här
kemikalierna som vi har utsatt för
som DDT till exempel
har utvecklat en resistens
mot DDT kan man ju säga.
De tuffaste och de som stod
emot BEST
har ju överlevt hela tiden.
Så nu har vägglösen mer tåliga
tjockare skal
och de har också insektsvärldens mest
vax rika skal
som gör att vättkor bara

försvinner från dem.
Och sen har de också en sorts fötter
och ben som gör att de här krokbenen
kan trippa med kroppen
högt över de här giftiga ämnena
som de utsätts för hela tiden.
Och dessutom en sista linje
i försvaret här så har de
utvecklat ett enzym av forskarna
som bryter ner gifter
om de kommer in i kroppen på vägglösen.
Alltså de låter ju nästan
oövervinnerliga.
Dessutom har de ytterligare en
speciell förmåga, de försvagas
inte av innavel. De behöver
helt enkelt inte röra på sig för
annanstans och får den här mångfallen
av gener som många djurhart
eller organismer behöver göra då.
Ja, så de överlever
allt.
Är det det som gör att de
sprider sig så mycket nu också?
Nej, de är ju dåliga på att röra sig
på stora avstånd, men vi har ju
blivit allt bättre på det. Alltså vårt
resande har ju ökat. På 1990-talet
så kommer de tillbaka
och det sammanfaller ju med
billigare flyg och ökat resande.
Och under pandemin
då vet man, då gjordes ju färre
saneringar och det är ju så man kan se
om det är på något sätt vägglös
så att man gör en sanering. Och det
var ju för att vi resde mindre.
Men nu har vi börjat resa mer igen.
Så resande är alltså
en bidragande orsak
till att vägglösen sprid så mycket
nu, men är de fleren
tidigare?
Ja, de har ökat sen vi började

resa mer, en ständigt uppåt
men det kanske inte är en explosion
vi ser nu, utan forskarna tror
att det hänger ihop, mer med att vi
på något sätt pratar om det mer.
Och framförallt så lägger ju
människor upp där i sociala medier
så blir en väldigt hype
av det här. Samtidigt så finns
en stor okunskap där ute
så att folk kan se
att de har ett människt
eller en människt
eller en människt
eller en människt
eller en människt
eller en människt
eller en människt
kunskap där ute
så att folk kanske inte vet
eller förstår att de här tre
betten som jag har i pannan
är bitt från väggloss
så då kanske man inte hinner
sätta in de åtgärder
som behövs i tid.
Even French prime minister
Elizabeth Bourne recently
expressed concern.
An infestation in a home
can become hell for those who live there
and the solutions to get rid of them
can be expensive
on this matter.
There should be no division
there should be collective determination to act
Scal gas send yht fiancen eller
Singapore
girls.
Jag hörs att man i London.
Men nu är det orolig för att få dit de Parisiska vägglösen.
Sen har de ju såklart vägglös i London också.
De har stora problem i alla storstäder egentligen.

Så vad återstår Nura att sätta emot mot de här superinsekterna?

Man jobbar med mekaniska metoder, delvis ånga och värme.

Man har värmetält där man stoppar in textilier och madrasser och annat.

Ett medel som de inte är resistenta mot är ämnet-kisel.

Det kan rispa upp vägglusens exosklett, vilket leder till att vägglusen torkar ut.

Ut torkning har vägglösen inte hittat på nåt att klara sig mot ännu.

Man jobbar med en doftbete, en lukt som lockar till sig vägglösen.

Sen gillar man en fälla för dem.

En råd från saneringsfirma brukar vara att bildgogla vägglös blir medveten om hur de ser ut och sen se till att inte sprida dem.

Men hur då?

När man är ute och reser och man kommer till en ny plats-

då ska man kanske inte lägga sin väska på sängen för det är där som vägglösen finns.

Där vi ligger och sover, där finns också vägglösen.

Hålla borta, väskor och så vidare sånt som vi på nåt sätt kan sprida med oss vidare sedan från platserna där vi människor eller människor kan ha legat så vitt helt enkelt.

Sen kan man till och med vara försiktig med hur man öppnar sin väska.

Hur man förvarar sina kläder i väskan i plastpåsar kan man ha.

Sen när man kommer hem så kan man på nåt sätt packa upp utomhus- om man vill vara riktigt noggrann.

Om man har bort på nåt riktigt sunkigt host eller vandrar hem någonstans- då kanske man ska vara super noggrann och då packa upp väskan utomhus- och rakt in med kläderna i tvättmaskinen.

Men det låter ganska bökitigt här.

Ja men det är ju så klart bökitigt men man får komma ihåg-

det är ju så här som vägglösen sprids.

Så det finns en anledning till att man ska vara försiktig.

Men Niklas, hur gick det för dig med vägglösen i Göteborg?

Jo, vi hade lånat den här lägenheten av en kompis som hade varit på resa.

Inte nog matja fick meddelat att vi har haft vägglös i din lägenhet- utan nu får du också ligga bete i din lägenhet- för att få bort de här vägglösen.

Jag hade en del möbler i den här lägenheten.

De fick åka hem till mina föräldrar.

De fick ju så klart vägglös då.

Det var ett pianot tror jag är så stor där.

Det var pianot som födrade här vidare till mina föräldrarshus.

Så de fick ju också ringa en saneringsfirma.

Sen bodde jag då hos min bror i Göteborg och första gången natt till och med- jag skulle på något sätt gå in i lägenheten- så fick jag klä av mig naken i trappuppgången- och krypa in i lägenheten.

Min bror Arsind tog en påse med alla mina kläder- och kastade in i sin tvättmaskin.

[Transcript] Dagens Eko / Nya hotet - resistenta vägglöss sprider sig över Europa

Som tur var så fick ju inte han då vägglös.

Det var en dramatisk period i mitt liv.

Men vi är alla vänner idag.

Tack, Niklas!

Tack!

Programledare var Lena Nordlund.

Gäst Niklas Sakrisson och producerade jordelin Romiljoto.

Vill du kontakta oss? Mejla på dagensekoet-

Sverigesradio.se